

Trond Beldo Klausen

Sociale indkomstforskelle på eliteuddannelser

I denne artikel undersøges sammenhængen mellem social oprindelse og indkomst blandt kandidater fra fire attraktive universitetsuddannelser: Jura, erhvervsøkonomi, ingeniørvidenskab og medicin. Resultaterne viser, at sammenhængen mellem social oprindelse og indkomst er stærkest blandt jurister. Mandlige jurister med oprindelse i de øvre økonomiske eller kulturelle klasser tjener 12-17 procent mere om året end mandlige jurister fra arbejderfamilier. Blandt økonomer og ingeniører er forskellen for mænd omtrent det halve, og blandt mandlige læger og kvindelige kandidater fra alle de fire uddannelser er der ingen nævneværdig effekt af social oprindelse. Indkomstforskellene har været forholdsvis stabile i løbet af 1990'erne – dog med en tendens til, at mandlige jurister med oprindelse i akademikerfamilier gør det bedre med tiden.

Søgeord: Oprindelsesklasse, indkomst, eliteuddannelse.

Mens traditionelle samfund var præget af, at status gik i arv på en direkte måde, kendetegnes nutidens samfund af løsere bånd til klasser og lokalsamfund. Man bliver i teorien i mindre grad påvirket af, hvor man kommer fra og i større grad afhængig af de færdigheder, man kan tilegne sig på individuel basis.

Talcott Parsons (1964; 1977) karakteriserede udviklingen som en overgang fra "ascription" (tilskreven status) til "achievement" (erhvervet status). Med udgangspunkt i en generel handlingstypologi – mønstervariablerne – beskrev han industrisamfundet som universalistisk og ydelsesorienteret i modsætning til tidligere samfundsformer, hvor partikularisme og tilskrevne egenskaber var dominerende (Parsons & Shils 1951).

Årsagen til denne udvikling er, at stadig mere komplicerede produktionsmåder kræver specialiseret kompetence og en højere grad af arbejdsdeling. Produktionen er ikke længere familiebaseret, men er blevet flyttet ind i fabrikkerne. Oprindelsesfamilien er blevet et mindre vigtigt "screeningskriterium" på arbejdsmarkedet, både fordi familiens oplæringsfunktion svækkes, og fordi information om oprindelsesfamilien er mindre tilgængelig for arbejdsgiverne som en følge af en stigende grad af fysisk mobilitet, fortrinsvis fra landdistrikterne og ind til byerne. Formel uddannelse får således en større betydning (Kerr et al. 1973; jfr. Goldthorpe 1984; Erikson & Goldthorpe 1993; Jackson et al. 2005).

I tråd med denne "industrialiseringsteori" har en række undersøgelser, både herhjemme og internationalt, vist, at uddannelse forklarer langt det meste af status- eller indkomstforskelle mellem personer med forskellige social oprindelse (se fx Blau & Duncan 1967; Featherman & Hauser 1978; Hout 1988; Jonsson 1988; Grusky & DiPrete 1990; Ishida, Muller & Ridge 1995; E.J. Hansen 1995; de Graf & Kalmijn 2001; Warren 2001; McIntosh & Munk 2002; Jæger, Munk & Ploug 2003; Munk 2003a; 2003b; Rambøll Management 2007).

Flere af de empiriske undersøgelser har vist, at betydningen af social oprindelse er aftagende over tid. Men "industrialiseringsteorien" giver i sig selv ikke et bud på, hvor langt samfundet til enhver tid har bevæget sig i retning af at belønne "achievement" frem for "ascription". Mere specialisering og en højere grad af fysisk mobilitet betyder imidlertid, at formel uddannelseskompetence tillægges endnu større vægt i dagens globaliserede videnssamfund end i det typiske industrisamfund.

Selv om teorien postulerer en udvikling i retning af større social mobilitet, er det alligevel en kendsgerning, at der selv i højt udviklede lande – Danmark er ingen undtagelse – stadig er personer med oprindelse i velstillede familier, som i gennemsnit opnår det højeste uddannelsesniveau. Da højere uddannelse giver en højere indkomst, vil uddannelsesforskelle således være en vigtig årsag til økonomisk ulighed mellem personer med forskellig oprindelse. Desto mere lige uddannelsesvalg personer med forskellig social oprindelse foretager, jo mindre vil man forvente, at den økonomiske ulighed bliver.

Hvorvidt dette er tilfældet belyses i denne artikel ved, at jeg undersøger sammenhængen mellem social oprindelse og afkast på arbejdsmarkedet blandt personer med nøjagtig den samme uddannelse. Helt konkret undersøges fire typiske professionsuddannelser på kandidatniveau: Jura, erhvervsøkonomi, civilingeniør og medicin. Dette er på mange måder universiteternes "eliteuddannelser", hvad karrieremuligheder angår – i hvert fald blandt de store uddannelser (Klausen 2002:59)¹.

Spørgsmålet om, hvorvidt man finder indkomstforskelle blandt personer med samme uddannelse, men forskellig oprindelse, er overordnet af interesse, fordi det vil være en indikation på, om satsning på individuel mobilitet gennem uddannelse er en velfærdspolitisk succes. Det er ikke svært at forestille sig, at personer med en oprindelse i en familie med ufaglærte forældre vil kunne opnå bedre livsvilkår end forældrene, hvis de får en attraktiv uddannelse. Men de skal også stilles lige med personer, der kommer fra mere privilegerede opvækstvilkår end dem selv, for at uddannelse skal gøre sig fortjent til heltestatusen som "social elevator". Det er dette, som er den "stærke" definition af "equality of opportunity" – nemlig at lige muligheder rent faktisk resulterer i lighed (Coleman 1966;1975; Hernes 1974).

Når man er kommet så langt, at man står med et eksamensbevis som jurist, økonom, civilingeniør eller læge, har man foretaget mange valg og passeret en række nåleøjer undervejs. Det er således tale om en meget selekteret gruppe af unge mennesker. Af den grund ville det være logisk, at der er en stor grad af lighed i udbytte på arbejdsmarkedet blandt kandidater med forskellig social oprindelse. Og i tråd med den oven beskrevne udvikling, ville man desuden forvente, at ligheden er blevet større med tiden.

Hvorledes det rent faktisk ser ud for kandidater fra enkeltuddannelser i Danmark, er det imidlertid ingen, der har undersøgt tidligere. De undersøgelser, som findes på området, er gennemført i Norge (M.N. Hansen 1995, 1996, 2001a, 2001b). Årsagen til, at udvalget er så begrænset, er, at det kræver store – fortrinsvis registerbaserede – datasæt for at kunne lave statistisk holdbare analyser af enkeltuddannelser. Og registerdata anvendes stort set kun i de nordiske lande.

De norske undersøgelser har imidlertid to svagheder, hvis man vil undersøge det klasse-mæssige afkast på enkeltuddannelser over tid: Upræcis afgrænsning af enkeltuddannelser og mangel på oplysninger om indkomst på flere forskellige tidspunkter.

Når det gælder afgrænsningen af uddannelser, opererer de norske undersøgelser (især de ældste) med ret brede uddannelseskategorier, hvor det af mine udvalgte uddannelser kun er erhvervsøkonomerne, der udgør en klart identificerbar kategori (M.N. Hansen 1995:188; 1996:396). I de nyere undersøgelser er afgrænsningen af enkeltuddannelser blevet mere præcis, da både jura, erhvervsøkonomi og ingeniørvidenskab lader sig adskille fra andre uddannelser. Lægerne indgår imidlertid i en bredere kategori af sundhedsuddannelser (M.N. Hansen 2001a:218). Det er dog ikke kun kandidaterne, som er med i de norske undersøgelser, men også bachelorerne, samt en betydelig andel, der har universitetsstudier af kortere varighed (1-2 år). Især blandt økonomer og ingeniører vil personer uden en kandidatgrad udgøre en betydelig andel².

Nogle af resultaterne fra de norske undersøgelser vil således kunne være påvirket af, at personer med forskellig social oprindelse vælger uddannelse af forskellig længde inden for samme felt. Dette bliver der imidlertid i en af de nyeste norske undersøgelser taget hensyn til ved, at der kontrolleres for uddannelsesniveau inden for hvert enkelt uddannelsesfelt. Helt optimalt bliver det alligevel ikke, da en sådan fremgangsmåde implicerer, at effekten af social oprindelse i gennemsnit vil være den samme på forskellige uddannelsesniveauer inden for samme uddannelsesfelt. I den sidste af de norske undersøgelser er der imidlertid gennemført en analyse udelukkende af universitetskandidater. Den inkluderer dog kun jurister (M.N. Hansen 2001b).

Mit bidrag i forhold til de foreliggende undersøgelser består i, at jeg forbedrer designet ved kun at medtage personer, der har gennemført en kandidatexamen inden for de fire udvalgte uddannelser. Det medfører, at "eliteuddannelserne" bliver langt klarere afgrænset end i de foregående undersøgelser. For de aktuelle professionsuddannelsers vedkommende betyder det, at kandidaterne inden for hvert uddannelsesfelt vil have mere homogene karrieremuligheder end, hvis man også inkluderer dem med en kortere uddannelse inden for samme felt.

Hvad den manglende tidsdimension angår, har de norske undersøgelser oplysninger om indkomst enten kun fra et tidspunkt eller fra to forskellige tidspunkt for samme kohorte. Der er således ikke muligt at afgøre, hvorledes udviklingen har været blandt kandidater fra samme uddannelse på tværs af kohorter. Det undersøger jeg, simpelthen ved at sammenligne indkomstforskelle blandt personer med forskellig social oprindelse i to aldersmæssigt ensartede kohorter.

Artiklens plan er som følger: I det næste afsnit præsenteres mekanismer, der kan forklare, hvorfor social oprindelse kan have en betydning for ind-

komsten blandt kandidater med samme uddannelse. Derefter opstilles nogle forventninger om sammenhængen mellem social oprindelse og indkomst, før der gives en præsentation af artiklens datagrundlag. I den efterfølgende analyse præsenteres resultaterne af indkomststatus per 2001, samt udviklingen mellem kohorter. I det afsluttende afsnit opsummeres hovedresultaterne.

Hvorfor kan oprindelsesklasse påvirke indkomsten?

Kandidater fra nogle af de mest attraktive universitetsuddannelser er en meget selekteret gruppe – også i et lighedssamfund som det danske. De har desuden været igennem en lang fælles socialiserings- og læringsproces i uddannelsessystemet, hvilket bidrager til at udviske forskelle forårsaget af det sociale opvækstmiljø. Dermed kan man i høj grad udelukke den mest anvendte forklaring på indkomstforskelle, nemlig forskelle i humankapital (Becker 1993). For i denne undersøgelse er humankapitalen – som sædvanligvis måles ved uddannelse – konstant.

Der kan dog i teorien være andre mekanismer, der kan bidrage til, at personer med samme uddannelse, men forskellig social baggrund, alligevel opnår forskellig indkomst. De svenske ulighedsforskere Robert Erikson og Jan O. Jonsson (1998:32-33) beskriver fire mekanismer: "Netværk", "produktivitet", "favorisering" og "aspirationer".

Netværk handler om adgang til kontakter og information, som kan være afgørende i konkurrencen om et godt job. Her er det både tale om, at personer med forskellig social oprindelse har en ulige adgang til nøglepersoner, som kan være vigtige i kampen om de gode jobs, og at social ulighed i netværksressourcer påvirker adgangen til karriererelevant information. Dette er i tråd med netværksklassikeren Mark Granovetter (1983:208-209), som peger på "svage bånd" ("weak ties") som effektive uformelle kanaler i kampen på arbejdsmarkedet især for de højere socioøkonomiske grupper. Granovetter (1995:14) fremhæver desuden, at indkomstniveauet kan være højere for dem, der har fået arbejde gennem uformelle kanaler. Et beslægtet perspektiv finder man i Pierre Bourdieus teori om "social kapital" (Bourdieu 1986:248-252). Social kapital bestemmes af størrelsen på en persons netværk og volumen af de øvrige kapitaler (økonomisk, kulturel og symbolsk kapital), der indgår i netværket. Social kapital er således i størst grad en ressource for dem, der har mest af de øvrige ressourcer (kapitaler). I den danske kontekst har social kapital (sammen med kulturel kapital) bl.a. kommet til anvendelse i undersøgelser af intergenerational uddannelsesmobilitet, som et supplement og alternativ til konventionelle økonomisk baserede klassemodeller (Jæger 2007; Jæger & Holm 2007).

Den anden mekanisme – produktivitet – drejer sig på sin side om, at opvækst i forskellige samfundsklasser bidrager til ulighed i kulturelle færdigheder, som kan være relevante på arbejdsmarkedet. Ifølge Bourdieu (1986:243) eksisterer kulturel kapital i tre forskellige former, kropsliggjort, objektive-

ret og institutionaliseret. Institutionaliseret kulturel kapital er uddannelse. Kropsliggjort kulturel kapital drejer sig om dispositioner (i højeste grad også mentale dispositioner), mens objektiveret kulturel kapital er kulturelle besiddelser (kunstværk, bøger etc.). Både dispositioner og besiddelser er med til at definere personers kulturelle kapital. Denne kapital, fx evnen til at begå sig på "de bonede gulve", kan være vigtigt i en række af de jobs, kandidaterne i denne undersøgelse aspirerer til. Det kan være udslagsgivende i stillinger, hvor man har stor grad af kontakt med kunder eller i toplederstillinger.

Det arsenal af variable, som Jæger og Holm (2007:726) havde til rådighed for at måle kulturel og social kapital, kom fra en interviewundersøgelse, hvor der blandt andet blev stillet flere spørgsmål om kulturkonsumtion og forældres netværksressourcer. I de offentlige registre, som benyttes som datakilde i den nærværende undersøgelse, foreligger der ingen direkte oplysninger om netværk, og den kulturelle kapital er udelukkende uddannelseskapital – ikke smag, dispositioner og konsumtion. Forældrehjemmets sociale og kulturelle kapital lader sig derfor kun i begrænset omfang operationalisere. Det er dog den pris, man bliver nødt til at betale, når man ønsker at undersøge forskelle i afkast på enkeltuddannelser. For spørgeskemaundersøgelser er ikke et alternativ, da de vanligvis indeholder så få personer med en længerevarende uddannelse, at det ikke giver mening at skelne mellem enkeltuddannelser. På grund af operationaliseringsbegrænsningerne vil netværk og kulturel kapital i denne undersøgelse imidlertid primært være teoretisk mulige forklaringer på en evt. indkomstforskel mellem forskellige sociale grupper.

Den tredje af de nævnte mekanismer – favorisering – indebærer, at arbejdsgivere og andre med rekrutteringsansvar foretrækker personer, der ligner dem selv (samme baggrund, livsstil osv.). Personer med en privilegeret oprindelse kan forventes at opnå højest indkomst, fordi ledere med ansættelsesmyndighed selv tilhører "de privilegerede klasser". Dette indebærer naturligvis ikke, at der er tale om en "mafios" ansættelsespraksis. I en situation, hvor kandidaterne har forholdsvis ensartede kvalifikationer, kan det imidlertid være afgørende på "marginalen", hvorvidt man er på bølgelængde med dem, der i sidste ende har den afgørende myndighed i forhold til ansættelser og forfremmelser.

Den fjerde mekanisme – aspiration – indebærer, at personer fra de "højere" lag er mere ambitiøse og målrettede. De lægger større vægt på gode jobs og en høj indkomst end personer med oprindelse i de "lavere" samfundsklasser. Allerede i klassikeren *Social and Cultural Mobility* fremhæver mobilitetsundersøgelsernes bedstefar, Pitirim A. Sorokin (1959:308-309), at intellekt alene ikke er nok, der skal også ambitioner, ja endog kynisme, manipulation og uoprigtighed til. Det er ifølge Sorokin mest udbredt i de øvre lag. Selv om der er gået næsten et hundrede år siden Sorokins mobilitetsstudier, kan der ikke herske nogen tvivl om, at ambitionsniveauet stadig er højest i de velstillede familier. Pointen i denne sammenhæng er imidlertid ikke, hvorvidt der er forskelligt

aspirationsniveau i de forskellige klasser, men om der er forskelle i aspirationer blandt universitetskandidater med forskellig social baggrund – efter en lang selektions- og socialisationsproces i uddannelsessystemet.

I lyset af teorien om "relativ risikoaversion" kan man fx argumentere for, at eftersom der skal mere til for, at personer med arbejderbaggrund vælger en længere uddannelse end for personer med akademikerbaggrund, vil de aspirationsforskelle, der findes mellem klasserne i gennemsnitsbefolkningen ikke være gældende blandt universitetskandidater (Breen & Goldthorpe 1997). En logisk konsekvens af denne teori ville være, at arbejderbørn, der opnår en kandidatgrad, i gennemsnit vil være mere motiverede end akademikerbørn, der opnår en kandidatgrad. Det vil kunne give arbejderbørnene et plus på indkomsten. Motivation kan dog ikke måles i nærværende undersøgelse. En indikation på motivation kan dog fx være karakterniveauet i skolen. Og her viser undersøgelser, at selv om det er en langt større grad af karakterlighed blandt personer med forskellig social oprindelse på universitetet end på de lavere uddannelsesniveauer, er det stadig børn af akademikere, der ligger højest på skalaen (Klausen 2007:87). Man kan således konkludere, at selektionen har medført, at de studerende med forskellig social oprindelse bliver mere lige hinanden i løbet af uddannelseskarreren. Derfor vil aspirationsforskelle – ligesom forskelle i humankapital – være en mindre fremtrædende forklaringsfaktor i denne undersøgelse, end i undersøgelser af sociale forskelle i afkast på arbejdsmarkedet blandt et bredere udsnit af uddannelsesgrupper.

Dermed er der grund til at forvente, at social og kulturel kapital spiller hovedrollen, når det drejer sig om evt. indkomstforskelle mellem personer med forskellig social oprindelse på de fire udvalgte professionsuddannelser. Når det gælder forskellen uddannelserne imellem, refererer den norske sociolog Marianne Nordli Hansen (2001a:214) til Biglan (1973), som inddeler uddannelser i "hårde" og "bløde". "Hårde" uddannelser, som fysik og matematik, er kendetegnet ved relativt entydige og eksplicite bedømmelseskriterier. "Bløde" uddannelser, som filosofi, økonomi og samfundsvidenskab er derimod i større grad præget af skøn. Biglan (1973:201-202) betegner "hårde" uddannelser som "enkeltparadigmatiske", mens humanistiske og samfundsvidenskabelige uddannelser ikke har opnået en paradigmatiske status endnu. Kort sagt er der flere mulige svar på et filosofisk end et matematisk spørgsmål. Hansen (2001a:214) mener, at hvis uddannelser adskiller sig fra hinanden med hensyn til bedømmelseskriterier, er det sandsynligt, at dette også afspejles, når kandidaterne efter afsluttet uddannelse bliver vurderet i en konkret arbejdsituation.

På baggrund af de ovenstående mekanismer – især forskelle i social og kulturel kapital – er min forventning, at der, til trods for skrap selektion og fælles socialisering, vil være forskelle i udbytte på arbejdsmarkedet mellem personer med forskellig social oprindelse på de fire udvalgte uddannelser. Da jeg – modsat de forudgående undersøgelser – har foretaget en entydig

niveaumæssig afgrænsning af de fire "eliteuddannelser", er min forventning imidlertid, at forskellene vil være mindre end i de norske undersøgelser, hvor især erhvervsøkonomer med baggrund i den økonomiske overklasse lå meget højt med en årsindkomst på 40 procent mere om året end deres studiekammerater med arbejderbaggrund (M.N. Hansen 1996:396; 2001a:226). Min stringente afgrænsning af uddannelser indebærer en lavere grad af heterogenitet i karrieremuligheder. Det medfører, at indkomstforskellene generelt vil være mindre.

Når det gælder forskellen mellem de fire uddannelser, er min forventning, at kandidater fra uddannelser med flertydige bedømmelseskriterier vil blive vurderet efter flere og mere diffuse kriterier end kandidater fra uddannelser med entydige bedømmelseskriterier. På denne baggrund forventer jeg, at kulturel og social kapital er mere arbejdsmarkedsrelevant blandt økonomer og jurister end blandt ingeniører og læger.

Hvad spørgsmålet om udviklingen mellem generationer angår, bærer de beskrevne mekanismer ikke bud om, i hvilken retning, man kan forvente, udviklingen går. Empirisk er det dog meget, der taler for, at klasseeffekten på de udvalgte uddannelser er aftagende. Det skyldes, at de indledningsvis nævnte undersøgelser af udviklingen i social mobilitet i betydelig grad har vist, at social oprindelse spiller en mindre rolle for den enkeltes position i dag end tidligere, og at uddannelse er kommet til at spille en vigtigere rolle. Det gælder især i USA, hvor ensartede klassifikationer har gjort det rimeligt nemt at sammenligne generationer over en længere periode (Blau & Duncan 1967; Featherman & Hauser 1978; Hout 1988; Grusky & DiPrete 1990; Warren 2001).

Det er dog ikke sikkert, at de generelle mobilitetstendenser uden videre vil kunne genfindes på "eliteuddannelser". En faktor, der kan virke i modsat retning, er den forøgede uddannelsesdeltagelse. Af de fire udvalgte uddannelser er der med tiden især blevet uddannet væsentlig flere økonomer og ingeniører. "Uddannelsesinflationen" vil kunne indebære, at social og kulturel kapital vil kunne få en større betydning, da behovet for tillægskompetence vil øge, når udbuddet af kandidater bliver højere. Det er dog svært at sige, hvor meget dette evt. vil modvirke den generelle tendens til øgende social mobilitet. Selvom jeg på grund af begrænsninger i datamaterialet ikke vil kunne måle udviklingen for en periode på mere end 12 år, er der ikke grund til at tro, at forskellen mellem de to kohorter er særlig stor.

Data og klassifikationer

For at besvare spørgsmålet om, hvorvidt social oprindelsesklasse har indflydelse på "elitekandidaternes" indkomst, anvendes et registerbaseret datamateriale, der kommer fra Danmarks Statistik. Datamaterialet er udtrukket fra Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning (IDA) og er suppleret med oplysninger fra Folke- og boligtællingen 1970, Indkomststatistikregisteret og Uddannelsesregisteret. Udtrækket består af alle herboende jurister, erhvervs-

økonomer, civilingeniører og læger per 31.12. 2001, der er født i perioden 1954 – 1971. I alt drejer det sig om 39.519 personer.

Antallet af fødselsårgange og indkomstoplysninger fra udvalgte år indebærer, at det er personer, der befinder sig i den første tredjedel af den erhvervsaktive karriere, der kan undersøges med udgangspunkt i det aktuelle datamateriale. Når man ikke kan gå længere tilbage i tid, skyldes det, at registrene i høj grad mangler oplysninger om forældrene til dem, der er født før 1954.

Målet på indkomst er årlig bruttoindkomst. Bruttoindkomst er et bredt mål på indkomst og inkluderer alle skattepligtige indkomster: Løn, overskud/underskud af selvstændig virksomhed, honorarer, pensioner, overførselsindkomster, indkomster fra udenlandske arbejdsforhold samt kapitalindkomst (Danmarks Statistik 2006)³.

Der er sat en indkomstgrænse for dem, der indgår i undersøgelsen. Den er 253.893 kroner i 2001, hvilket svarer til 50 procent af årlig brutto gennemsnitsindkomst for de aktuelle uddannelser og fødselsårgange⁴. Grænsen er sat for at udelade dem, der har en perifer tilknytning til arbejdsmarkedet.

Indkomstanalysen for alle de 18 fødselsårgange er baseret på en gennemsnitsvariabel af indkomsten i 2000 og 2001. Det er gjort for at minimere betydningen af udsving fra et år til et andet (Solon 1999:1768). Ved sammenligning af udviklingen over tid giver det anvendte datamateriale dog ikke mulighed for parvis sammenligning af to på hinanden følgende år. Dermed sammenlignes to enkelte år, 1990 og 2001.

Indkomsten er omgjort til den naturlige logaritme. Det indebærer, at resultaterne viser relative forskelle mellem oprindelsesklassefraktioner og ikke forskelle i det absolutte indkomstniveau (Petersen 1989:228).

Som mål på social oprindelse anvendes en model, der er udviklet af den norske sociolog Marianne Nordli Hansen (1995:89). Modellen er inspireret af Bourdieus (1984) "sociale rum", og klassifikationen er hovedsageligt baseret på stilling, mens uddannelse og branche anvendes til at differentiere mellem nogle af erhvervsgrupperne. Modellen anvendes i en reduceret udgave med følgende syv kategorier:

Overklassen/øvre middelklasse (niveau I):

1. Leder/ejer i større virksomhed: Ledere og/eller ejere af virksomheder med mange ansatte, store godsejere, selvstændige inden for ejendomsmægling, revision m.fl. Denne fraktion har mere økonomisk end kulturel kapital.
2. Akademiker/højere funktionær: Universitetslærere, jurister, læger, ingeniører, forfattere, redaktører, kunstnere samt topledere i den offentlige sektor. Fraktionen har mere kulturel end økonomisk kapital.

Middelklassen (niveau II):

3. Privatansat mellemfunktionær/ lille selvstændig: Mellemledere i den pri-

vate sektor, ledere og/eller ejere i små virksomheder, købmænd e.l. De har et lavere kapitalniveau end de to ovenstående fraktioner, men har mere økonomisk end kulturel kapital.

4. Offentligt ansat mellemfunktionær: Mellemledere og funktionærer i den offentlige sektor. De har mere kulturel end økonomisk kapital.

5. Landmand/ fisker: Ejere eller arbejdsledere inden for de primære erhverv. De har en overvægt af økonomisk kapital.

Arbejderklassen (niveau III):

6. Lavere funktionær: De har et lavere kapitalniveau end de ovenstående grupper, men er den fraktion på det laveste niveau i klassemodellen, der har mest kulturel kapital.

7. Faglært arbejder/ ufaglært arbejder.

Til grund for min anvendelse af klassemodellen ligger oplysninger om farens stilling, uddannelse og branche. Årsagen til, at klassifikationen er baseret på farens position, er, at der er en væsentlig højere erhvervsfrekvens blandt fædre end blandt mødre i de aktuelle forældreårgange. Derudover har fædre oftest den højeste stilling i par, hvor begge er erhvervsaktive, i hvert fald i den aktuelle forældregeneration, som i høj grad er født før afslutningen af den anden verdenskrig⁵.

Foruden indkomst og oprindelsesklasse indgår fars uddannelsesniveau samt hovedpersonernes køn, civile status, antal børn, bosted, anciennitet og dimittendalder som kontrolvariable. Fordelingen på de variable, der indgår i analysen, er præsenteret i tabel 1⁶.

Betyder social oprindelse mest for jurister og økonomer?

Resultaterne fra analysen af, om der er en sammenhæng mellem social oprindelse og egen indkomst, og om denne varierer med uddannelsestype, er præsenteret i tabel 2. Tabellen gengiver separate analyser af kvindelige og mandlige jurister, erhvervsøkonomer, civilingeniører og læger.

For mændenes vedkommende viser tabellen, at indkomstforskellen er mest markant blandt jurister. Jurister, hvis fædre er akademikere og virksomhedsledere, ligger 12-17 procent højere end dem, der har en far, der er arbejder (referencekategorien). Men også børn af privatansatte mellemfunktionærer, små selvstændige og lavere funktionærer ligger signifikant højere med 9 procent.

Blandt erhvervsøkonomer er afstanden også ca. 9 procent, stadig i favør af dem, der kommer fra den økonomiske overklasse/øvre middelklasse. Her er det imidlertid den eneste statistisk signifikante forskel. For civilingeniørernes vedkommende er den samlede difference omtrent det halve af juristernes, og ligger således på niveau med økonomerne. Her er det imidlertid flere af grupperne, der har en signifikant højere indkomst end arbejderbørnene.

Tabel 1. Deskriptiv statistik for de variable, der indgår i analysen.

	Gennemsnit	Standardafvigelse
Indkomst 1990 (DKK)	330.713	163.171
N	14.218	
Indkomst 2000 (DKK)	504.435	330.060
N	34.842	
Indkomst 2001 (DKK)	547.270	365.457
N	35.568	
Anciennitet i år	9,99	5,38
N	35.238	
Dimittendalder	27,48	2,82
N	35.238	
Antal børn	1,28	1,09
N	35.568	
Social oprindelsesklasse:	Frekvens	Procent
Leder/ejer, større virksomhed	1.986	6,3
Akademiker/højere funktionær	7.847	24,9
Privatansat mellemfunktionær/ lille selvstændig	7.155	22,7
Offentligt ansat mellemfunktionær	3.677	11,7
Landmand/ fisker	2.335	7,4
Lavere funktionær	3.733	11,8
Faglært/ ufaglært arbejder	4.788	15,2
Total	31.521	100,0
Fars uddannelsesniveau:		
Grundskole	3.939	13,2
Ungdomsuddannelse	12.602	42,2
Kort videregående uddannelse	1.717	5,8
Mellemlang videregående uddannelse	5.300	17,8
Lang videregående uddannelse	6.295	21,1
Total	29.853	100,1
Egen uddannelse:		
Erhvervsøkonom	11.904	33,5
Jurist	6.620	18,6
Civilingeniør	10.314	29,0
Læge	6.730	18,9
Total	35.568	100,0
Køn:		
Kvinder	11.615	32,7
Mænd	23.953	67,3
Total	35.568	100,0
Civil status:		
Enlig	7.292	20,5
I parforhold	28.276	79,5
Total	35.568	100,0
Bosted:		
Hovedstadsregionen	16.039	45,1
Danmark i øvrigt	19.529	54,9
Total	35.568	100,0

Table 2. OLS regression af årsindkomst (gennemsnittet af 2000 og 2001) mod social oprindelsesklasse, fars uddannelsesniveau, anciennitet, anciennitet kvadreret, dimittendalder, dimittendalder kvadreret, bosted, civil status og antal børn.

	Jurist		Erhvervsøkonom		Civilingeniør		Læge	
	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd
Oprindelsesklasse (ref. = arbejder)								
Leder/ejer, større virksomhed	6,3*	17,0***	4,1	8,5***	5,4	9,6***	0,4	2,8
Akademiker/højere funktionær	0,3	11,9**	1,7	0,7	3,5	5,3**	-3,5	1,5
Privatansat mellemfunktionær/ lille selvstændig	2,4	9,3**	2,8	1,3	2,6	4,8***	-4,8**	0,3
Offentligt ansat mellemfunktionær	-0,9	2,2	1,8	-2,4	0,7	2,4	-2,0	1,7
Landmand/ fisker	3,6	1,5	1,0	-1,5	-1,9	-0,1	-2,8	0,9
Lavere funktionær	1,2	9,3**	1,3	0,7	2,8	2,0	-4,3*	1,5
Fars uddannelsesniveau (grundskole=0)	1,0	1,0	-0,1	0,3	0,0	-0,7	-0,3	0,2
Anciennitet (1999=0)	4,0***	6,5***	3,7***	5,3***	3,6***	3,8***	4,0***	4,7***
Anciennitet ² /10	-0,5**	-1,4***	-0,3	-0,8***	-0,6*	-0,8***	0,0	-0,5*
Dimittendalder (≤24 år=0)	-3,5***	-5,7***	-0,5	-2,1***	-3,4***	-3,7***	-0,7	-0,9
Dimittendalder ² /10	2,9***	4,0***	1,0**	2,0***	3,6***	2,4***	0,1*	0,8
Bosted (Hovedstadsområdet=0)	-5,9***	-9,3***	-9,8***	-14,0***	-5,6***	-5,6***	4,5***	5,3***
Civil status (single=0)	2,1	8,7**	3,4*	12,1***	4,4*	4,0***	-2,4*	-2,3
Antal børn	-3,1***	4,6***	-4,2***	3,7***	-4,7***	2,2***	-2,0***	1,7**
R ² (justeret)	0,30	0,30	0,17	0,24	0,23	0,22	0,49	0,40
N	2.608	2.428	2.778	6.745	1.136	6.846	2.247	2.348

Note: Logaritmiske regressionskoefficienter er transformeret til procent. *** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05.

Det gælder både de med oprindelse i akademikerhjem og de, der har fædre, der er privatansatte mellemfunktionærer eller små selvstændige, som ligger ca. 5 procent højere end arbejderbørnene. Blandt mandlige læger er der derimod ingen statistisk signifikant sammenhæng mellem social oprindelse og indkomst.

For kvindernes vedkommende viser tabellen, at indkomstforskellene mellem oprindelsesklasser stort set ikke er statistisk signifikant. Blandt jurister opnår de med virksomhedslederbaggrund dog en indkomst, der ligger højere end modellens baseline, som er personer med oprindelse i en arbejderfamilie. Forskellen er her 6 procent. Og blandt kvindelige læger ligger de med oprindelse i den privatansatte middelklasse og lavere funktionærfamilier 4-5 procent lavere end de med oprindelse i arbejderklassen. Herudover er der ingen forskelle.

Ulighed i indkomst er imidlertid ikke kun et spørgsmål om, hvorvidt de andre klasser adskiller sig fra dem med oprindelse i arbejderklassen, men om der er forskelle mellem hver enkelt af oprindelsesklasserne og hver enkelt anden oprindelsesklasse. Det kan den ovenstående analyse ikke give et skudsikkert svar på, da signifikansberegningerne kun gælder forholdet til modellens baseline (arbejderklassen). Jeg har derfor lavet en analyse af parvise sammenligninger mellem alle klassekategorier i modellen for alle de fire uddannelser⁷. Analysen er justeret for den usikkerhed, der ligger i at lave multiple sammenligninger (Agesti & Finlay 1997:445-459). Testen er i sin helhed gengivet i appendiks 1, og viser, at når man anvender de skrappe kriterier for statistisk signifikans, så finder man blandt de mandlige jurister udelukkende en forskel mellem børn af virksomhedsledere og børn af landmænd/ arbejdere. Ingen af de andre parvise forskelle mellem jurister er statistisk signifikante. Blandt mandlige økonomer bekræftes billedet af, at det er personer med fra virksomhedslederfamilier, der ligger foran alle andre. Derimod er der for civilingeniørernes vedkommende, foruden en fordel at være født i en virksomhedslederfamilie, også en gevinst ved at komme fra en privat mellemfunktionærfamilie sammenlignet både med arbejderbaggrund og oprindelse i de primære erhverv. Som i tabel 2 er der dog stadig ingen signifikante forskelle blandt læger.

Samlet set viser resultaterne, at juristerne ligger i top, når det gælder størrelsen på indkomstforskelle mellem personer fra forskellige sociale oprindelsesklasser, dernæst kommer civilingeniører og økonomer – og til sidst lægerne. Resultaterne for de fire uddannelser set under et er således delvist i tråd med forventningerne om, at indkomstforskelle er stærkere på "bløde" end "hårde" kandidatuddannelser. Men niveauet mellem yderpunkterne på indkomstskalaen er mindst lige stort blandt ingeniører som blandt økonomer. Desuden har den udvidede analyse (i appendiks 1) vist, at der er flere forskelle mellem klasserne blandt ingeniører end blandt økonomer. Dette billede er dog kun gældende for mænd. I den udvidede analyse finder vi ingen

statistisk signifikante indkomstforskelle mellem kvindelige kandidater med forskellig familiebaggrund på nogen af de fire udvalgte uddannelser.

Er sammenhængen mellem social oprindelse og indkomst aftagende mellem kohorter?

For at teste, hvorvidt betydningen af social oprindelse har været aftagende eller tiltagende mellem kohorter, har jeg sammenlignet 1954-1959-årgangene i 1990 med 1965-1970-årgangene i 2001. Analysen er kun gennemført for mænd, da den forudgående analyse ikke afdækkede særlig signifikante resultater for kvinders vedkommende. I kohorteanalysen kontrolleres der desuden kun for anciennitet og dimittendalder, da det anvendte datamateriale ikke indeholder oplysninger om civil status, antal børn og bosted i 1990. Derudover udelades fars uddannelsesniveau i analysen, da tabel 2 har vist, at farens uddannelsesniveau ikke har en signifikant betydning for kandidaternes indkomst. Resultaterne fra kohorteanalysen er gengivet i tabel 3.

Tabellen viser, at der er ret store forskelle mellem de to kohorter, hvad sammenhængen mellem social oprindelsesklasse og indkomst angår. Forskellen er størst blandt juristerne. Mens den samlede variation set i forhold til modellens baseline (børn af arbejdere) var på 35 procent i 1990 for 1954-1959-årgangerne, var den "blot" 17 procent for 1965-1970-årgangerne i 2001. Jurister med oprindelse i den øvre økonomiske klassefraktion (virksomhedsledere) har relativt set tabt markant terræn i perioden. De kulturelle oprindelsesklassefraktioner (især akademikere og lavere funktionærer) har derimod opret holdt eller styrket deres position vis-a-vis børn af arbejdere, og – ikke mindst – i forhold til den økonomiske overklasse/øvre middelklasse.

Blandt erhvervsøkonomerne er den samlede variation mellem yderpunkterne på indkomstskalaen omtrent den samme for hhv. 1954-1959-generationen og 1965-1970-generationen. Oprindelse i virksomhedslederfamilier giver hhv. 16 og 14 procent højere indkomst end oprindelse i arbejderfamilier. Foruden, at også akademikerbaggrund giver 5 procent højere indkomst i 2001, er der ingen andre statistisk signifikante forskelle blandt økonomerne.

Hvad civilingeniørerne angår, er betydningen af social oprindelsesklasse generelt aftagende, igen målt på yderpunkterne på indkomstskalaen. Nedgangen for børn af virksomhedsledere har været dramatisk. De lå hele 14 procent over børn af arbejdere i 1990. I 2001 er forskellen blot 3,7 procent – og ikke længere statistisk signifikant. For de øvrige fraktioner har ændringerne været mindre. I 2001 ligger børn af akademikere og private mellemfunktionærer 4-5 procent højere end børn af arbejdere, hvilket er en stigning i indkomstforskellen fra 1990.

Blandt lægerne er der ikke sket nogen ændringer, set i forhold til modellens baseline: Der var ingen statistisk signifikante forskelle for 1954-59-generationen i 1990, og der er stadig ingen signifikante forskelle for 1965-70-generationen i 2001. Resultaterne viser således, at social oprindelsesklasse hverken

Tabel 3. OLS regression af årsindkomst (hhv. for 1954-1959-årgangene i 1990 og 1965-1970-årgangene i 2001) mod social oprindelsesklasse, anciennitet, anciennitet kvadreret, dimittendalder og dimittendalder kvadreret. Mænd.

	Jurist		Erhvervsøkonom		Civilingeniør		Læge	
	54-59	65-70	54-59	65-70	54-59	65-70	54-59	65-70
Oprindelsesklasse (ref.= arbejder)								
Leder/ejer, større virksomhed	35,3***	17,4**	16,0***	14,0***	14,0***	3,7	-2,0	3,6
Akademiker/højere funktionær	16,3**	14,6***	6,1	5,0*	1,9	4,7**	-0,4	0,4
Privatansat mellemfunktionær/lille selvstændig	15,4**	10,3**	4,8	2,8	3,6	3,7*	2,1	-3,0
Offentligt ansat mellemfunktionær	6,5	8,0	-1,7	-0,3	1,1	0,5	-2,8	0,2
Landmand/ fisker	6,8	-4,7	-7,1	-2,0	1,4	-1,6	1,8	-2,6
Lavere funktionær	7,1	12,7**	-2,3	2,5	1,7	-0,4	0,1	4,2
Anciennitet (1989/2000=0)	2,8	4,9*	1,6	4,1***	4,8***	5,3***	4,6***	6,1**
Anciennitet ² /10	2,8	0,2	3,1*	0,7	-1,0	-1,3	0,5	-2,0
Dimittendalder (≤24 år=0)	-7,5***	-4,3**	-4,4**	-1,1	-3,6***	-2,8***	-1,6	-2,8
Dimittendalder ² /10	6,1*	4,3*	4,9**	2,3	1,6	1,9	2,2	2,3
R ² (justeret)	0,23	0,23	0,17	0,10	0,20	0,13	0,21	0,14
N	883	981	1.117	3.742	1.772	3.167	1.544	498

Note: Logaritmiske regressionskoefficienter er transformeret til procent. *** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05.

har eller har haft nogen indflydelse på lægernes indkomst.

Også i kohorteanalysen er der gennemført parvise sammenligninger mellem alle klassefraktioner på alle uddannelser. Resultaterne er i sin helhed givet i appendiks 2. Analysen bekræfter hovedtendensen i tabel 3, nemlig at der for juristernes vedkommende er sket en forskydning mellem klassefraktionerne. Mens jurister med akademikerbaggrund ikke havde en statistisk signifikant højere indkomst end nogle af de øvrige klassefraktioner i 1990, ligger de 15-20 procent foran dem med oprindelse i arbejderfamilier og de primære erhverv i 2001. De med virksomhedslederbaggrund ligger i 2001 derimod ikke længere statistisk signifikant højere end nogle af de øvrige i 2001, mens de var op til 35 procent foran i 1990. Blandt erhvervsøkonomerne opretholder børn af virksomhedsledere deres position i perioden, mens der for civilingeniørernes vedkommende kun er én statistisk signifikant forskel tilbage i 2001: Civilingeniører med oprindelse i akademikerfamilier ligger 5 procent højere end civilingeniører med oprindelse i arbejderfamilier.

Resultaterne styrker således overordnet antagelsen om, at der har været en aftagende klasseforskel i indkomst i løbet af 1990'erne. Det er dog grund til at bemærke, at det først og fremmest er personer med oprindelse i den økonomiske overklasse/øvre middelklasse, som har tabt terræn. Personer med akademikerbaggrund har stort set opretholdt deres position vis-a-vis personer med arbejderbaggrund. Det er først og fremmest i relation til udviklingen blandt virksomhedslederbørnene, at akademikerbørn fremstår som vindere.

Opsummering og konklusion

Spørgsmålet, der blev stillet indledningsvis, var, om der er en sammenhæng mellem social oprindelsesklasse og indkomst blandt jurister, økonomer, ingeniører og læger.

Resultaterne har vist, at sammenhængen mellem social oprindelsesklasse og indkomst er stærkest blandt mandlige jurister. Jurister med en far, der er virksomhedsleder eller akademiker tjener 12-17 procent mere om året end en, der kommer fra et arbejderhjem. Blandt civilingeniører og økonomer er indkomstforskellen mellem yderpunkterne i gennemsnit det halve, mens lægernes indkomst er uafhængig af social oprindelse. For kvindernes del er der ingen indkomstforskelle mellem sociale oprindelsesklasser på nogen af uddannelserne.

Endvidere har mænd med oprindelse i den kulturelle overklasse styrket deres indkomstmæssige position mest på jura. Blandt erhvervsøkonomerne har der været en mere lige udvikling mellem de to tidspunkter.

Det er imidlertid grund til at bemærke, at resultaterne samlet set først og fremmest giver anledning til at fremhæve de øvre oprindelsesklassers indkomstforspring frem for arbejderbørnenes lave indkomst. Mønsteret, der aftegner sig, når man sammenligner alle oprindelsesklasser med hinanden, peger i retning af en indkomstmæssig "elitestruktur". Arbejderbørnene op-

når rigtignok gennemgående den laveste indkomst, men afstanden til middelklassen er i de allerfleste tilfælde ikke statistisk signifikant. Det er overklassens og den øvre middelklassens børn, der udmærker sig med den højeste indkomst.

Især udmærker jura sig som en eliteuddannelse. Fra andre undersøgelser ved vi, at jurister generelt har en høj indkomst, og at børn af akademikere er kraftigt overrepræsenteret blandt de jurastuderende. Min undersøgelse har derudover vist, at det er jurister med oprindelse i de øvre kulturelle klasser, der scorer de højeste indkomster over tid. Hvis tendensen i løbet af de 12 år tidligt i karrieren holder sig over hele den erhvervsaktive karriere, vil forskellen mellem mandlige jurister med akademikeroprindelse og mandlige jurister med arbejderklasseoprindelse kunne løbe op i omkring 4 millioner 2001-kroner. Taget i betragtning, at det drejer sig om personer med identisk uddannelse, er det en stor forskel.

Tak til *Dansk Sociologis* anonyme bedømmer for grundige, konstruktive og tankevækkende kommentarer, der bidrog til en forbedring af det endelige manuskript.

Noter

1. Som kriterium for udvalget af eliteuddannelser gælder, at de giver en høj status og god indkomst – selv om det er tale om uddannelser med mange studerende. Modsat de små 'eliteuddannelser', som markedsføres på universiteterne i dag, har jeg ikke haft som et kriterium, at de skal være vanskelige at blive optaget på (selv om de - især medicin - også kan være det).
2. Dette skyldes både, at mange af uddannelserne i sig selv er kortere og, at der historisk set har været mere almindeligt at afslutte uddannelser på bachelorniveau i Norge end i Danmark.
3. Aktieindkomster (efter 1991), boligstøtte, børnetilskud, skattefri løn eller andre skattefrie tillæg indgår ikke i bruttoindkomsten.
4. I en tilsvarende svensk undersøgelse i 1990 blev grænsen sat til 72.000 kroner, og i en norsk undersøgelse baseret på data fra 1995 blev den sat til 125.000 kroner (Erikson & Jonsson 1998:21; M.N. Hansen 2001a:216). Det danske, svenske og norske indkomstniveau kan ikke sammenlignes direkte. Men de tre lande er forholdsvis kompatible. De forskellige undersøgelsestidspunkter taget i betragtning, samt at den nærværende undersøgelse omhandler højtlønnede universitetskandidater, er min grænse i forholdsvis god overensstemmelse med de to andre.
5. Senere er billedet blevet anderledes bl.a. som en følge af, at Danmark i dag har verdens højeste erhvervsfrekvens blandt kvinder. Mænd har dog i gennemsnit stadig de højeste stillinger.
6. Fordelingen på indkomst i 2001, anciennitet, dimittendalder, antal børn, social oprindelsesklasse, fars uddannelse, egen uddannelse, køn, civil status og bosted er vist for dem, der har mere end 50 procent af gennemsnitlig bruttoindkomst for økonomer, jurister, civilingeniører og læger i 2001. Gennemsnitsindkomsten i 2000 er ligeledes gengivet efter en indkomstgrænse på 50 procent i år 2000, mens gennemsnitsindkomst i 1990 gælder dem, der har mere end 159.179 i årsindkomst i 1990. Indkomstgrænserne indebærer, at hhv. 10,0 - 10,7 og 13,8 procent er udeladt fra indkomstanalysen i 2001, 2000 og 1990. Når man analyserer gennemsnittet af indkomsten i 2000 og 2001 er 15,2 procent udeladt.
7. Denne sammenligning er kun gengivet for mænd, da analysen viste, at der ikke er nogen signifikante forskelle blandt kvinder.

Litteratur

- Agresti, Alan & Barbara Finlay 1997: *Statistical Methods for the Social Sciences*. Upper Saddle River (N.J.): Prentice Hall International.
- Becker, Gary S. 1993 [1964]: *Human Capital. A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education*. 3. ed. Chicago: University Chicago Press.
- Biglan, Anthony 1973: "The Characteristics of Subject Matter in Different Academic Areas". *Journal of applied Psychology*, 57, 3, 195-203.
- Blau, Peter M. & Otis Dudley Duncan 1967: *The American Occupational Structure*. New York – London – Sydney: John Wiley & Sons, Inc.
- Bourdieu, Pierre 1984: *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge & Kegan, Paul.
- Bourdieu, Pierre 1986: "The Forms of Capital". I Richardson, John G. (ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York – Westport, Connecticut – London: Greenwood Press, 241-258.
- Breen, Richard & John H. Goldthorpe 1997: "Explaining Educational Differential: Towards a Formal Rational Theory". *Rationality and Society*, 9, 3, 275-305.
- Coleman, James S. 1966: "Equal Schools or Equal Students?". *Public Interest*, 4, 1966, 70-75.
- Coleman, James S. 1975: "What is Meant by "an Equal Educational Opportunity"?" *Oxford Review of Education*, 1, 1, 27-29.
- Danmarks Statistik 2006: *Definition af bruttotoindkomst*. (<http://www.dst.dk/Vejviser/dokumentation/times/emnegruppe/emne/variabel.aspx?sysrid=224776×path=61947601>)
- De Graf, Paul M. & Matthijs Kalmijn 2001: "Trends in the Intergenerational Transmission of Cultural and Economic Status". *Acta Sociologica*, 44, 51-66.
- Erikson, Robert & Jan O. Jonsson 1998: "Social Origin as an Interest-bearing Asset: Family Background and Labour-market Rewards among Employees in Sweden". *Acta Sociologica*, 41, 19-36.
- Erikson, Robert & John H. Goldthorpe 1993: *The Constant Flux. A Study of Class Mobility in Industrial Societies*. Oxford: Clarendon Press.
- Featherman, David L. & Robert M. Hauser 1978: *Opportunity and Change*. New York: Academic Press.
- Goldthorpe, John H. 1984: "The End of Convergence: Corporatist and Dualist Tendencies in Modern Western Societies." In Goldthorpe, John H. (ed), *Order and Conflict in Contemporary Capitalism*. Oxford: Clarendon Press, 315-343.
- Granovetter, Mark 1983: "The Strength of Weak Ties: A Network Theory Revisited". *Sociological Theory*, 1, 201-233.
- Granovetter, Mark 1995: *Getting a Job. A Study of Contacts and Careers*. 2. edition. Chicago – London: The University of Chicago Press.
- Grusky, David B. & Thomas A. DiPrete 1990: "Recent Trends in the Process of Stratification". *Demography*, 27, 4, 617-637.
- Hansen, Erik Jørgen 1995: *En generation blev voksen. Den første velfærdsgeneration*. Rapport 95:8. København: Socialforskningsinstituttet.
- Hansen, Marianne Nordli 1995: *Class and Inequality in Norway. The Impact of Social Class Origin on Education, Occupational Success, Marriage and Divorce in the Post-War Generation*. Rapport 95:15. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

- Hansen, Marianne Nordli 1996: "Earnings in Elite Groups. The impact of Social Class Origin". *Acta Sociologica*, 39, 385-408.
- Hansen, Marianne Nordli 2001a: "Education and Economic Rewards. Variations by Social-Class Origin and Income Measures". *European Sociological Review*, 17, 209-231.
- Hansen, Marianne Nordli 2001b: "Closure in an Open Profession. The Impact of Social Origin on the Educational and Occupational Success of Graduates of Law in Norway". *Work, Employment & Society*, 15, 3, 489-510.
- Hernes, Gudmund 1974: "Om ulikhetens reproduksjon". I Mortensen, M.S. (red.), *I forskningens lys*. Oslo: NAVF, 231-251.
- Hout, Michael 1988: "More Universalism, Less Structural Mobility: The American Occupational Structure in the 1980s". *American Journal of Sociology*, 93, 6, 1358-1400.
- Ishida, Hiroshi, Walter Muller & John M. Ridge 1995: "Class Origin, Class Destination, and Education: A Cross-National Study of Ten Industrial Nations". *American Journal of Sociology*, 101, 1, 145-193.
- Jackson, Michelle, John H. Goldthorpe & Colin Mills 2005: "Education, Employers and Class Mobility". In Leicht, Kevin T. (ed), *Research in Social Stratification and Mobility*, 23, 3-33.
- Jonsson, Jan O. 1988: *Utbildning, social reproduction och social skiktning*. Afhandling no. 6. Stockholm: Institutet för social forskning.
- Jæger, Mads Meier 2007: "Educational mobility across three generations: The changing impact of parental social class, economic, cultural and social capital". *European Societies*, 9, 4, 527-550.
- Jæger, Mads Meier & Anders Holm 2007: "Does parents' economic, cultural, and social capital explain the social class effect on educational attainment in the Scandinavian mobility regime?" *Social Science Research*, 36, 719-744.
- Jæger, Mads Meier, Martin D. Munk & Niels Ploug 2003: *Ulighed og Livsløb. Analyser af betydningen af social baggrund*. SFI-rapport 03:10. København: Socialforskningsinstituttet.
- Kerr, Clark, John T. Dunlop, Frederick H. Harbison & Charles A. Myers 1973 [1960]: *Industrialism and Industrial Man. The Problems of Labour and Management in Economic Growth*. Harmondsworth: Penguin Books Ltd.
- Klausen, Trond Beldo 2002: "Portrett av elitene". I Gulbrandsen, Trygve, Fredrik Engelstad, Trond Beldo Klausen, Hege Skjeie, Mari Teigen & Øyvind Østerud. *Norske makteliter*. Oslo: Gyldendal Akademisk, 47-74.
- Klausen, Trond Beldo 2007: *Et spørsmål om klasse?* 2. udg. Aalborg: Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning.
- McIntosh, James & Martin Munk 2002: *Mobility: A Critical Appraisal*. SFI Working Paper 11:2002. København: Socialforskningsinstituttet.
- Munk, Martin D. 2003a: "Livschancer og social mobilitet – forskellige fødselsårganges vilkår". *Dansk Sociologi*, 14, 4, 41-58.
- Munk, Martin D. 2003b: *Social mobilitet. Social mobilitet i Danmark – set i et internationalt perspektiv*. SFI arbejdsrapport 9:2003. København: Socialforskningsinstituttet.
- Parsons, Talcott 1964 [1949]: "A Revisited Analytical Approach to the Theory of Social Stratification". In Parsons, Talcott, *Essays in Sociological Theory*. New York: The Free Press, 386-439.
- Parsons, Talcott 1977: *The Evolution of Societies*. Englewood Cliffs (N.J.): Prentice Hall Inc.

- Parsons, Talcott & Edward Shils 1951: "Values, Motives, and Systems of Action". In Parsons, Talcott & Edward Shils (eds.), *Towards a General Theory of Action*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 53-109.
- Petersen, Trond 1989: "The Earnings Function in Sociological Studies of Earnings Inequality: Functional Form and Hours worked". *Research in Social Stratification and Mobility*, 8, 221-250.
- Rambøll Management 2007: *Højtuddannedes veje fra uddannelse til beskæftigelse*. Rapport for Akademikernes Centralorganisation.
- Solon, Gary 1999: "Intergenerational mobility in the Labour Market". In Ashenfelter, Orley & David Card (eds.), *Handbook of Labor Economics*, 3A, 1761-1800.
- Sorokin, Pitirim A. 1959 [1927]: *Social and Cultural Mobility*. New York: The Free Press.
- Warren, John Robert 2001: "Changes with Age in the Process of Occupational Stratification". *Social Science Research*, 30, 264-288.

Appendiks 1. Parvise sammenligninger (Unianova) af procentdifferencerne mellem estimerne for gennemsnitsindkomst i hver oprindelsesklasse, kontrolleret for fars uddannelsesniveau, anciennitet, anciennitet kvadreret, dimittendalder, dimittendalder kvadreret, bosted, civil status og antal børn. Bonferroni-justeret for multiple sammenligninger. Mænd.

	Jurist	Erhvervs- økonom	Civil- ingeniør	Læge
Oprindelsesklasse:				
Leder/ejer, større virksomhed:				
Akademiker/højere funktionær	4,7	7,8*	4,1	1,3
Privatansat mellemfunktionær, lille selvstændig	7,0	7,1*	4,6	2,4
Offentligt ansat mellemfunktionær	14,5	11,2*	7,1*	1,1
Landmand/ fisker	15,4*	10,2*	9,7*	1,9
Lavere funktionær	7,0	7,8*	7,5*	1,3
Faglært/ ufaglært arbejder	17,0*	8,5*	9,6*	2,8
Akademiker/højere funktionær:				
Privatansat mellemfunktionær, lille selvstændig	2,3	-0,6	0,5	1,1
Offentligt ansat mellemfunktionær	9,4	3,3	2,8	-0,2
Landmand/ fisker	10,2	2,2	5,4	0,6
Lavere funktionær	2,3	0,0	3,3	0,0
Faglært/ ufaglært arbejder	11,9	0,7	5,3	1,5
Privatansat mellemfunktionær/lille selvstændig:				
Offentligt ansat mellemfunktionær	6,9	3,8	2,3	-1,4
Landmand/ fisker	7,7	2,8	4,9*	-0,5
Lavere funktionær	0,0	0,6	2,7	-1,2
Faglært/ ufaglært arbejder	9,3	1,3	4,8*	0,3
Offentligt ansat mellemfunktionær:				
Landmand/ fisker	0,7	-0,9	2,5	0,8
Lavere funktionær	-6,5	-3,0	0,4	0,2
Faglært/ ufaglært arbejder	2,2	-2,4	2,4	1,7
Landmand/ fisker:				
Lavere funktionær	-7,1	-2,2	-2,1	-0,6
Faglært/ ufaglært arbejder	1,5	-1,5	-0,1	0,9
Lavere funktionær:				
Faglært/ ufaglært arbejder	9,3	0,7	2,0	1,5

* Gennemsnitsdifferencen er statistisk signifikant på 5-procentniveau. Positive tal indebærer, at referencekategorien har højere indkomst end den kategori, den sammenlignes med.

Appendiks 2. Parvise sammenligninger (Unianova) af procentdifferencerne mellem estimaterne for gennemsnitsindkomst i hver oprindelsesklasse, kontrolleret for anciennitet, anciennitet kvadreret, dimittendalder og dimittendalder kvadreret. Bonferroni-justeret for multiple sammenligninger. Mænd.

	Jurist		Erhvervs- økonom		Civil- ingeniør		Læge	
	54-59	65-70	54-59	65-70	54-59	65-70	54-59	65-70
Oprindelsesklasse:								
Leder/ejer, større virksomhed:								
Akademiker/højere funktionær	16,3	2,3	9,4	8,7*	11,9*	-1,0	-1,7	3,1
Privatansat mellemfunktionær, lille selvstændig	17,2	6,4	10,7*	11,0*	10,1*	0,0	-4,1	6,7
Offentligt ansat mellemfunktionær	27,0*	8,5	17,9*	14,5*	12,9*	3,1	0,7	3,4
Landmand/ fisker	26,6*	23,0	25,0*	16,5*	12,4*	5,3	-3,9	6,3
Lavere funktionær	26,1*	4,1	18,6*	11,3*	12,1*	4,1	-2,3	-0,6
Faglært/ ufaglært arbejder	35,3*	17,4	6,0*	14,0*	14,0*	3,7	-2,1	3,6
Akademiker/højere funktionær:								
Privatansat mellemfunktionær, lille selvstændig	0,7	3,9	1,2	2,1	-1,7	1,0	-2,5	3,5
Offentligt ansat mellemfunktionær	9,1	6,1	7,9	5,3	0,8	4,2	2,4	0,2
Landmand/ fisker	8,9	20,2*	14,2*	7,3	0,5	6,4	-2,3	3,1
Lavere funktionær	8,4	1,7	8,5	2,4	0,1	5,1	-0,6	-3,6
Faglært/ ufaglært arbejder	16,3	14,6*	6,1	5,0	1,9	4,7*	-0,4	0,4
Privatansat mellemfunktionær/ lille selvstændig:								
Offentligt ansat mellemfunktionær	8,3	2,0	6,6	3,1	2,5	3,1	5,0	-3,1
Landmand/ fisker	8,1	15,6	2,9*	5,0	2,1	5,3	0,2	-0,3
Lavere funktionær	7,7	-2,2	7,3	0,3	1,8	4,1	1,9	-6,9
Faglært/ ufaglært arbejder	15,4	10,3	4,8	2,8	3,6	3,7	2,1	-3,0
Offentligt ansat mellemfunktionær:								
Landmand/ fisker	-0,3	13,3	5,9	1,8	-0,3	2,1	-4,6	2,8
Lavere funktionær	-0,6	-4,1	0,6	-2,8	-0,7	0,9	-3,0	-3,8
Faglært/ ufaglært arbejder	6,5	8,0	-1,7	-0,3	1,1	0,5	-2,8	0,2
Landmand/ fisker:								
Lavere funktionær	-0,4	-15,4	-5,0	-4,5	-0,3	-1,2	1,7	-6,5
Faglært/ ufaglært arbejder	6,8	-4,7	-7,1	-2,1	1,4	-1,6	1,8	-2,6
Lavere funktionær:								
Faglært/ ufaglært arbejder	7,1	12,7	-2,3	2,5	1,7	-0,4	0,1	4,2

* Gennemsnitsdifferencen er statistisk signifikant på 5-procentniveau. Positive tal indebærer, at referencekategorien har højere indkomst end den kategori, den sammenlignes med.